

Rezumat în căutarea timpului pierdut

Compozițional, dar și tematic, în căutarea timpului pierdut are o înfățișare heteroclită. Există totuși motive ușor identificabile care revin în fiecare volum și constituie repere. Viața saloanelor, dragostea, gelozia, arta, timpul, creația, sunt pretutindeni, de-a lungul celor șapte părți, subiectele de investigație și de observație.

Du cote de chez Swann (Swann). Partea I: Combray (1913)

Gustul unei prăjituri înmuiate în ceai trezește zonele adormite ale conștiinței și-i restituie, involuntar, naratorului, trecutul. Povestitorul își amintește vacanțele petrecute în copilărie la Combray, casa de aici, chipul părinților, bunicilor, mătușilor, vizitele vecinului Swann, care-l lipseau în câte o seară de sărutul mamei. Revin încărcate de prospețime amintirea plimbărilor pe malurile Vivonnei, bucuria contemplării tufelor de păducel, farmecul clopotnițelor din Martinville.

Casa copilăriei se afla la intersecția drumurilor ce duc la domeniul Guermantes și la locuința lui Swann. Străbătându-le adesea, naratorul-copil se simte, mistuit pe de o parte de atracția pe care o exercita asupra lui numele ducesei de Guermantes (zărită pentru prima oară în biserica din Combray), nume ce-i evocă nuanțele unei tapițerii sau ale unui vitraliu și, pe de altă parte, de interesul pe care i-l stârnește fiica lui Swann, Gilberte, o copilă misterioasă ce are prilejul de-al avea în preajmă pe scriitorul Bergotte, din opera căruia naratorul citește cu fervoare.

Partea a II-a: O iubire a lui Swann (1917)

Subiectul celei de-a doua părți din *Du cote...* îl reprezintă povestea iubirii lui Swann. Vecinul de la Combray, Swann, probabil evreu (originea lui e nesigură) este un gentilom sensibil și sobru, un monden care are acces cercurile aristocratice, un estetic care orientează preocupările literare ale naratorului, dar și aspirațiile estetice ale ducesei de Guermantes, interesat de agitația saloanelor nobiliare, dar și de cercetarea picturii lui Vermeer din Delf. Swann renunță și la viața mondenă, și la Vermeer din momentul în care se îndrăgostește de Odette de Crecy, o femeie ușoară, lipsită de rafinament și de inteligență, care are însă trăsăturile Zeferei lui Boticelli.

Dragostea lui Swann nu distinge între artă și realitate. Conștient de defectele Odettei, Swann continuă să iubească în ea piesa de muzeu. Iubirea lui e agitată, exaltată, capricioasă. Bănuind amănunte din trecutul Odettei, Swann o spionează, îi desface corespondența. Pentru a-i satisface capriciile e nevoit să frecventeze salonul soților Verdurin, „burghezi cu ambiții de parvenire”, în care singura atracție e reprezentată de o sonată de Vinteuil, cântată cu regularitate. Părăsit de Odette, îl regăsim însă peste ani căsătorit cu ea. Au o fiică, pe Gilberte, de care povestitorul-copil se îndrăgostește.

A l'ombre des jeunes filles en fleurs (La umbra fetelor în floare), 1919

Dorind nespuse să o vadă pe actrița Berma (despre care îi vorbise Swann și care îl fascinează), naratorul merge pentru prima dată la teatru. Jocul Bermei în Phedre, așteptat cu febrilitate, îl dezamăgește, căci se iluzionase prea mult în prealabil. Plină de dezamăgiri și cu puține satisfacții e și dragostea pentru Gilberte Swann. Gilberte și naratorul se întâlnesc pe Champs-Élysées, se joacă împreună. Fetița e enigmatică, inconstantă. Îi trezește celui îndrăgostit suspiciuni. Acesta, hotărât să-i mărturisească sentimentele, vinde o vază, vrea să-i cumpere flori, o zărește însă însoțită de un tânăr.

Nu-i rămâne decât să se consoleze, păstrând cu sfințenie câteva lucruri pe care i le dăruise (o bilă din agată, o carte), privindu-i mama în plimbările din Bois de Boulogne sau ascultând sonata lui Vinteuil, care-l fermecase altădată și pe Swann. Treptat, o va uita pe Gilberte și, după doi ani. Într-o vacanță petrecută împreună cu bunica și cu menajera Françoise la Balbec, atenția i se oprește asupra unui grup „de fete în floare”, dintre care o cucerește pe Albertine, refuzându-i un sărut. Iubirea pentru Albertine va mai aștepta pentru a izbucni. Tot la Balbec povestitorul cunoaște câțiva aristocrați, printre care pe marchiza de Villeparisis, pe baronul de Charlus și pe tânărul Saint-Loup, nepotul ducesei de Guermantes, cu care se împrietenește.

La cote de Guermantes, 1920

Naratorul locuiește acum împreună cu părinții într-o clădire în care se află apartamentele ducelui și ducesei de Guermantes. Mergând la teatru s-o vadă pe Berma (a cărei evoluție îl încântă pentru că o contemplă liber, iar nu pe baza unor idei preconcepționale), o observă pe ducesă la balcon. E copleșit de chipul ei, așa cum odinioară fusese cucerit de numele ei. Dorința de-a o vedea îl face să-i spioneze plimbările, să încerce să obțină favoarea de a-i fi prezentat. Îi cere lui Saint-Loup ajutorul. Îl vizitează la garnizoana unde acesta-și făcea pregătirea militară. Saint-Loup e îndrăgostit de Rachel, o artistă obscură, cu un trecut la fel de compromițător ca al Odettei Swann, dar capabilă, ca și aceasta, de a stârni pasiuni mistuitoare.

Vorbește cu bunica sa, vocea acesteia i se pare străină, stranie. Revenit la Paris, asistă la boala și moartea ei, Albertine, și ea la Paris, i se oferă povestitorului cu o tandrețe neașteptată și nesperată. La Balbec purtările fetei fuseseră foarte reținute. Dragostea pentru ducesa se stinge ușor, odată, cu spulberarea misterului care o înconjură. Participând la un dineu pe care ea îl organizase, naratorul se simte dezamăgit. Ducesa nu-l mai interesează, numele ei încetează să mai aibă o rezonanță specială.

Sodome et Gomorrhe (Sodoma și Gomora), 1921-1922

Deși crede că invitația care-i fusese făcută era o farsă, naratorul participă la o serată organizată de ducesa de Guermantes. Discută cu gazda, cu diferiți invitați, studiază patima baronului de Charlus pentru bărbați. Îl întâlnește pe Swann și ghicește pe chipul lui semnele bolii ce-l macină. Acasă, târziu, o așteaptă pe Albertine și tremură la gândul că ea s-ar putea să nu vină. Aceste momente de incertitudine sporesc și mai mult voluptatea întâlnirii.

Îl regăsim apoi pe narator într-o nouă vacanță la Balbec. Aplecându-se să se descalțe, el este pe neașteptate doborât de o tristețe cumplită. Își amintește un gest similar, făcut cu doi ani în urmă, când vizitase Balbecul cu bunica. Durerea pentru moartea ei îl năpădește abia acum. O vreme suferă și se izolează. Acceptă în cele din urmă invitațiile soților Verdurin, al căror salon a dobândit un mare prestigiu. Continuă legătura cu Albertine, dar fără mult entuziasm. Descoperind însă relația afectuoasă a acesteia cu domnișoara Vinteuil, hotărăște să se căsătorească cu ea.

La Prisonniere, La Fugitive (Prizoniera, Fugara), 1923, 1925

Preocupat de relația vicioasă a Albertinei cu domnișoara Vinteuil și cu actrița Lea, gelos pe trecutul ei, naratorul îi interzice Albertinei frecventarea anumitor cercuri mondene. El nu renunță însă la seratele organizate în diferite saloane. O vizită la familia Verdurin, spre exemplu, unde Albertine e împiedicată să meargă. Îi prilejuiește o audiție a unei piese de Vinteuil care-l emoționează. Dar. Întors acasă, vede lumina din camera Albertinei pătrunzând printre storurile ferestrei și desenând un grilaj. Își dă seama că e nedrept s-o țină pe Albertine prizonieră. Hotărăște să-i redea libertatea. Nu apucă să o facă.

A doua zi Albertine dispare fără să-l fi anunțat, lăsând în urmă doar o scrisoare. Și la fel cum îi dorise plecarea, naratorul îi dorește acum reîntoarcerea. Suferă îngrozitor. Crede că dacă Albertine ar muri, s-ar putea elibera de acea durere. Și iată că-i sosește vestea morții iubitei, într-un accident de călărie. Dragostea povestitorului nu se sfârșește și nu se sfârșesc nici suspiciunile. El caută încă să afle trecutul Albertinei. Știrea morții ei a fost însă falsă. În momentul în care o telegramă îl anunță că ea trăiește, tandrețea, gelozia dispar. O uitase.

Le Temps retrouve (Timpul regăsit), 1927

După câțiva ani petrecuți într-o casă de sănătate, naratorul revine la Paris și participă la o serată, la reședința ducesei de Guermantes. Onorurile casei nu mai sunt făcute de ducesa, ci de doamna Verdurin, care dobândise o situație mondenă excepțională. Invitații, vechi aristocrați - Charlus, ducele și ducesa de Guermantes - au îmbătrânit, și-au pierdut strălucirea în fața unei burghezii înfloritoare.

Fosta amantă a lui Saint-Loup, Rachel, a uzurpat locul celebrei Berma, acum uitată. Naratorul simte că această lume nu mai e a lui și că o altă, interioară, trebuie să-l preocupe. Zgomotul unei lingurițe lovite de o farfurie, senzația produsă de un prosop aspru cu care se șterge la gură, căldura pe care o simte călcând pe o piatră din pavaj mai ridicată, îl fac conștient de existența acestei lumi interioare. Pentru a o face să vibreze, pentru a o elibera, naratorul hotărăște să abandoneze viața mondenă, să se dedice creației, să scrie o carte.